

Нядайна чытак беларускай савецкай газэты зьвярнуўся ў ейную рэдакцыю зь лістом, у якім, між іншага, пісаў прыблізнае такое: У школах Беларусі даволі грунтоўна вывучаецца гісторыя старожынага савету — Эгіпту, Грэцыі, Рыму.

І ў той-же час амаль ні вывучаецца аб'ектыўная гісторыя роднага краю — Беларусі.

Аўтар ліста пытается, чаму так

робіцца, але простага адказу на гэта

ні не атрымаў.

Недарочная пастаноўка справы з вывучэннем гісторыі свайго краю зусім натуральна хвалюе беларускую падсецкую грамадзкасць. Во як можа нармальны чалавек зъмьрыца з тым, што яго пазабуйлося магчымасці пазнаць праўдзіве гісторычнае мінулае свайго народу? Пазнаць, чым і як жылі і што рабілі продкі — гэта наўгардская цягка кожнага чалавека. Веданынне ўласнай гісторыі мае таксама вялікае выхаваўчае значэнне. Сучаснік, маючы перад сабой аб'ектыўную гісторыю і аналізуячы яе, пабачыць памылкі продкаў і будзе старацца не паўтараць іх і адначасна будзе імкнучыца наслядоўцаў добрая дзеяльніцтва сваіх бліжэйшых і далейшых папярэднікаў.

Справа йдзе пра гісторыю аб'ектыўную, бо праўду можна познаць толькі з такой гісторыі. Нехта можа сказать, што ў школах Беларусі вивучаецца гісторыя Беларусі, што ёсьць выдадзеная двухтомная «Гісторыя БССР». Але якая гэта гісторыя? Насіржжае ўжо сам назоў — «Гісторыя БССР», гэта значыць гісторыя Беларускай Савецкай Сацыял-стыйчнай Рэспублікі. Тымчасам БССР была абелішчана ў пачатку 1919 году, а беларускі народ арганізавана жыць і тварыць ужо прынасімая на працягу тысячагоддзя. Да гэтага, абеліковая цяпер у школах Беларусі «Гісторыя БССР» створана на аснове імпрыялістычных канцепцый афіцыйнай царской гісторыяграфіі, якая была перанятая афіцыйнай гісторыяграфіі савецкай. З гэтай расейскай вілікадзяржавіцкай канцепцыяй савецкая афіцыйная гісторычнае навука ніяк не адважваетца разыўтацца. Парыя абвесьціла змаганыне супраць дагматызму. Чаму-ж змаганыне з дагматызмам аблімае галіну гісторыі, дзе дагматызм укараніўся якраз асабліва моцна?

Дзесяткі манаграфій, напісаных апошнім часам беларускімі навуковцамі на тему гісторыі Беларусі, не працуваюць ў бок. Такі-ж перашкоды ставяцца ў беларускаму гісторычному раману. За гэту тэматыку, даслюд зусім не закрананую ў беларускай савецкай літаратуре, напрабаваў быў узяцца таленавіты пісьменнік Уладзімер Караткевіч. Ён падвойноў да справы сумлення і з энтузізмам. Найбольш сур'ёзным ягоным творам была першая кніга раману пра паўстанніе Кастусі Каліноўскага — «Каласы пад сярпом тваім». Пісьменнік стараўся быць у эзоде з гісторычнымі фактамі. Але якраз гэта не спадабалася дагматыкам і яны падразнілі пісьменніку крыльце — змушаючы перапрацаўваць раман. На звездзе пісьменнікаў Пятрусы Броўка «павучай» Каараткевіча:

«У сваіх гісторычных роцех аўтару трэба паказваць жыцьцё народу, менш захапляцца побытам князей.»

Бяспречна — жыцьцё народу важнейшае за побыт князей. Але калі беларускі школнікі павінны вивучаць жыцьцё іх дзеяньніцаў Навуходадосара, Александра Македонскага, Цезара да Пітра

Грэзага, калі выкопваюць труп Івана Грознага і разважаюць колкі ён мог мець на носе бародавак, на што абураўся ў скамі вершы Максім Танк, дык чаму Беларусы ня маюць права ведаць нешта пра побыт сваіх князей, тым больш што на гэту тэму не напісаны амаль нічога? Няўжо рэкламаваны ў Савецкім Саюзе «дружба народоў» на вымагае, каб і да працоўных і да федалаў, а таксама й да ўсіх гісторычных падыходзіць з аднай меркай?

Ікія-ж вынікі дасюлетнія дыскусіі на гэту тэму, праводжанай ў савецкай прэсе?

Дыскусія началася ад рэцензіі Міколы Прашковіча на кнігу Коршунава «Афінас Філіповіч». Мікола Прашковіц ў сваій рэцензіі, зъмешчанай у 12-ым нумары часопісу «Полымя» за мінулы год, паказаў тулу бытланіну, якую дапусціў у сваіх кнізе Коршунаву з старымі гісторычнымі назовамі. Дарэчы, такую бытланіну мы сустракаем на толькі ў Коршунава, але ўва ўсёй афіцыйнай савецкай гісторычнай літаратуры. Таму Мікола Прашковіч слушна пісаў:

«Не заўсёды Коршунаву ладзіць з тэрмінам, ён неаднаразова сцьвяляджае, што беларусаў і украінцаў прынімалі «польскія і літоўскія магнаты», што Леў Сапега — «літоўскі канцлер», што Рэч Паспалітая — гэта «польска-літоўская дзяржава», і гэтак далей. Як магло здацца, што маленькі і з менш разыўтай у тых часы культуры літоўскі народ (прыкладна палова сяняшніх этнографічных падзеній) быў разоў у дзесяць больш, чымскі літоўцаў?»

Ці сапраўды гэта так? У чым-жя спраўа? А справа, аказаўца, у назве — Вялікае княства Літоўскае. Калі-ж крытычна разбрэцаў ў гэтым пытанні, то ўсё стане зразумела!»

Далей Прашковіч падае такія факты:

Спрэчка над гісторыяй Беларусі

«... ўжо Ягайла і Вітаўт гаварылі

толькі пабеларуску (а Ягайла нават пісаў лісты да Ягіўты на беларускай мове),

дзяржавнай мовай на тэрыторыі ўсаго

княства была беларуская мова, эканамічную, палітычную і васніцу сілу дзяржаве.

Імами падаюцца беларускі і ўкраінскі

землі. Нам могуць запіраць, што іс-

ніе ўсталёўкі пункт глядзяння на

гісторыю Вялікага княства Літоўскага

і што ён заўвердзіўся ў гісторычнай на-

вуды. Але гэта будзе адказ на пытань-

не з 'зацьвярдзілых' гісторычных кан-

цепціў.

Навука-ж таму і называе

з'яўлішыся

Ад Рэдакцыі: Ніжэй зъмешчаем праблемны артыкул П. Вішнеўскага на старую, але заўсёды актуальную тэму. Спадзяемся, што ён выкліча на старонках нашай прэсы канструктыўную дыскусію.

*

Жывем мы ў пару дынамічна зъменнуюю, а таму няпэўную, крызысовую. Старыя, асьвячаныя традыцыйя вартасыці, звычаі й законы людзкага сужыцьця паддающе крытычнай перааце-не ды замяняюще новымі крытэрыйямі, заснаванымі на новых прынцыпах. Як ведаем, Царква, або арганізаваная рэлігія, абапіраецца на спрадвечных і нязъменных прынцыпах, як нязъменны ёсьць той, у чыё імя яна існуе і дзеіць сярод людзей. Гэтага нельга сказаць пра стаўленыне царквы, як людзкай арганізацыі, да таго асяродзьдзя, у якім яна працуе, гэта значыць да грамадзкасці, народу і да цывільнай улады — да дзяржавы. У гэных дачыненіях царква прайвіла ўсе слабасці людзкой натуры, якія замінаюць чалавеку ў ягоным адвечным імкненні да добра й шчасця.

Рэлігія ёсьць вялікай сілай у людзкім жыцці. З гэтым згодны — праўда, кожны на свой лад — усе вялікія мысьліцелі мінулага і сучаснасці — роўна, як ейныя прыхільнікі, так і ворагі. Вера ў Бога, культ надпрыроднай творчай сілы, ёсьць адным з тых агульных фактараў, якія ад няпамятных часоў на працягу тысячагодзьдзяў усьцяж мелі вялікі ўплыў на фармаваныне людзкога сывета-такяду, а затым і на ўсё жыццё грамадства. Доказам гэтага ёсьць дзіва-гадная жывучасць рэлігіі ў самых жудкіх абставінах дзікага перасьледу: усіх нас зьдзіўляе стойкасць веры першых хрысьціянаў у калішній імперыі паганскага Рыму, роўна як і нашых братоў у сучаснай імперыі бязбожнае Масквы. Як бачым з гэтых прыкладаў, сіла людзкой веры не абавязкова ідзе ў пары з сілай царкоўнай арганізацыі.

Тым ня менш, як ні дзіва, у влікай сіле рэлігійнага перакананьня хаваеца небясьпека як для царквы, так і для народу. Бяда ў тым, што відавочная і бяс-спречная сіла веры заўсёды прыцягвала да сябе ня толькі тых, што шукалі ў ёй цяпла й збаўленьня душам сваім, але й тых хітра-мудрых махінатараў влікага закрою, якім заўсёды здаецца, што ня так ужо й цяжка ахітрыць Бога, а яшчэ лягчэй паставіць сабе ў служкі Яго пакорных паклонънікаў... Вось-же, асабліва там, дзе ёсьць гэтак званая дзяржаўная рэлігія, съвецкая ўлада, часта із згодай і з дапамогай царкоўных дзейнікаў, усякімі способамі намагаеца выкарыстаць сілу рэлігійных пачуцьцяў у народзе дзеля рэалізацыі немаральных рэлігійных схемаў. Нам, Беларусам, добра ведама, да якога страшнага гвалту над чалавечым сумленнем такія круцельствы могучы давесыць, бо мы адзін з тых народоў, што гістарычна бадай найбольш пацярпелі ад нягодных рэлігійна-палітычных маніпуляцыяў у мінулым, ды ўсё яшчэ церпім... И трэба дзівіцца, што пасля ўсяго гэтага народ наш не апы-

Яна распадалася на аснове выдзялення зь яе ранейшых княстваў і плямённых саюзаў. У выпадку Полацкага княства ён гаворыць пра ягонае «абасоблене жыцьцё» й «незалежнасьць» ужо за часоў княжанья Ўсяслава Брачыславіча (1044—1101). Адным словам, яшчэ задоўга да мангольскіх заваёваў на развалинах «імпэрыі Русі» ўзынікла некалькі самастойных гаспадарстваў, «раўназначных заходніяўрапейскім каралеўствам».

На фоне гэтых навейшых канцэпціяў савецкай гісторыяграфіі мы й хочым закрануць пытанье Полацкага княства. І гэта тым больш, што ў гэтым пытаньні савецкія гісторыкі цімэт чаго не дагаварваюць і цяпер.

Полацкае княства ўключала ў сябе даволі абшырную тэрыторыю полацкіх і наднёманскіх Крывічоў і Дрыгвічоў сяняшніяе цэнтральнае Беларусі з такімі гарадамі, як Райгорад, Візна, Горадня, Зьдзітаў, Ваўкавыск, Наваградак, Крывіч-горад (Вільня), Слонім, Менск, Стрышын, Ворша, Віцебск, Усьвят і іншыя. Прынамся да 978 году яно жыло сваім незалежным палітычным жыццём. Пра гэта съветчань летапісы, паведамляючы, як у сваіх спрэчках кіеўскі князь Яраполк і ноўгародскі князь Уладзімер імкнуліся перацягнуць на свой бок полацкага князя Рогвалада. Паведамленыне тых-жэ летапісаў пра тое, што ў пачатку IX стагодзьдзя Полацак падпрадкаваўся кіеўскаму князю Алегу, даволі няпэўнае. Пра гэта ў летапісах гаворыцца ў сувязі з паходам Алега на Канстантынопаль у 907 годзе й заключанай зь Бізантый у гэтым-жэ годзе гандлёвой умовай. Аднак-жэ такога паходу ў гэтым годзе ня было. Летапісец яго схвабрыкаваў на аснове іншых паходаў. Не магло быць падобнага характару й гандлёвой умовы з гэтага году. Пераказваючы зъмест гэтае ўмовы, летапісец паведамляе, што Алег змусіў Бізантію плаціць падатак «рускім гарадам», у тым ліку й Полацку, і змусіў яе гэта зрабіць, стоячы пад съценамі Канстантынопалю. Аднак, калі ня было паходу Алега на Канстантынопаль, значыцца не магло быць і такое, накінутае сілай, гандлёвой ці прымірэнчай умовы. Да-рэчы, усё гэта адсутнічае ў гандлёвой ўмове 911 году, зноў-жэ падпісанай у выніку Алегавага паходу..

Ня можна ўключаць Полацкае княства ў склад Кіеўскай Русі й на падставе съветчаннію бізантыйскага імпэратара Канстантына Парфіражанэта. Гаворачы пра Крывічоў, якія «плацілі даніну Русі», ён праўдападобна, меў на ўвазе смаленскіх Крывічоў, у сувязі з чым і называе Смаленск. Б. Рыбакоў уважае, што ўспомненныя Канстантынам Парфіражанэтам «Ленцаніны» былі ўзапраўднасці **Палачане**. Але падобнае

Няясным пэрыядам у гісторыі Полацкага княства зъяўля-
дапушчаныя неверагоднае.

Царква – народ – дзяржава

нуся на дне бяспрынцы побага цынізму й атэізму, ды што захавалася сярод нас столькі глыбока веруchoчых людзей. З увагі на ўсё гэта, а таксама на чакаючыя нашу адроджаную нацюю палітычныя й рэлігійныя праблемы будучыні, нам треба пацікавіца наагул пытаньнем дзяржаўнай рэлігіі і прасачыць шляхі, якім яна гісторычна разывалася ў розных народаў ды, урэшце, пастарацца вывесці жыцьцём абгрунтаваныя выснавы. З нястачы месца абмяжуемся ў нашых разважаннях толькі да тых народаў, гісторыя якіх з таго ці іншага гле-дзішча нас блізка датычыць; у мінулым гэтых народаў дзяржаўная царква, або яе адсутнасць, адыграла важную ролю.

На пачатак павернем нашу ўвагу на ўсход ад Беларусі — на Маскву, гэтага заклятага ворага ўсіго, што беларускае. Тут мы знаходзім самы клясычны прыклад дзяржаўнай царквы ўсіх часоў, але таксама перад намі раскрываецца начуваная вельіч народнай трагедый, якую па-кінула ў спадку па сабе былая царская імперыя. Царква тут заўсёды бытавала ў цяні сьвецкай улады. Як ведама, гіста-

апрабуе ..) гэтыя шалёныя замыслы чымся народазабойства й гвалт... Да адзічэлага расейскага шавінізму, але са- маюча брала самы жывы ўдзел у ня- слаўных, часта крывавых, спробах іх- нога зразліванья. Нам ня ведамы ні- водзін гістарычны выпадак, калі-б расейская царква выявіла ваю спагаду да пакрыўджанага люду ды выступіла супраць бязлітаснай, крывава- душнай і бясконца прагавітай улады. Уся гэта сумнія гісторыя складае са- бой нязыбітэ съядоцства таго, што ра- сейская царква, даўнейшая й сучасная, цалкам адбыкавала са свае маральнае адказнасці перад Богам і чалавечтвам як Хрыстовая паўнамоцніца й абаронь- ніца Прауды Ягоне. Праз стагодзьдзі одно вонкавая форма асталася. Расей- ская царква найбольш рупіца толькі пра сваё «кананічнае» захаваньне. Аб патрэбе-ж адраджэння ў ёй прауды Бо- жай, аб выгнанні зь ейнага ўлония крывадушнасьці й міпакрызі пакуль- што ня чутно. Часам бесстаронны нагля- дальнік мусіць прыгысьці да выснаву, што гэта ёсьць найдзіўнейшая царква ў сьвеце.

ім гэтыя новыя маральныя падвалі- ды паказаць ім тыя новыя шляхі да слы- вы можа толькі адроджаная расейска- царква. А для гэтага ёй самой трэ- ачысьціцца ад цяжкіх грахоў мінула- і перарадзіцца — аб чым і прыходзіц- прасіць Ласкі Божае.

Падкрэсліўшы так у кароткім зары- галсўныя мамэнты характэрныя для р- сейской царквы ды жалюгодныя вын- кі ўтраты ёй свайго рэлігійнага паслан- ніцтва, съкіруем ціпер наш позірк і заход. Тут рыма-каталіцтва, стаўшы п- нуючай рэлігій Польшчы, ужо з кане XIV стагодзьдзя ўзяло на сябе, побач галоўнай рэлігійнай, яшчэ «дадатковую» палітычную місію пашырання поль- касці на землях Вялікага Княства Лі- тоўскага. У гэтым выпадку, як бачы- пават факт фармальнае незалежнасці каталіцкай царквы ад польскіх і літо- скіх дзяржаўных дзейнікаў не ўсьцяр- яшчэ ад маральнага блуду. І тут, зус- як у Маскоўшчыне, на справе царкви сама дабрахвотна зракаеща свае выс- кое і канчальнае адказнасці ды тра-

цини съвецкай улады. Лік ведама, гэта
рычны шлях усходній царквы прайшоу
зусім адменнімі каляінамі, чымся шлях
заходня-лацінскай. У той час, калі за-
ходняя царква, стварыўшы моцна сэнт-
ралізаваную сыстэму, змагла ўступіць у
грацыглае, і парой удачнае, змаганье
за супрэмацію над съвецкімі ўстанова-
мі гаспадарства, — на ўсходзе, у абста-
вінах арганізацыйнага царкоўнага раз-
драблеиня і адvezных традыцыяў ары-
ентальнага абсалютызму, царкоўны
цэнтралізм ніколі ня меў патрэбнага
гронту для свайго раззвіцця. Асабліва
яскрава факт гэтых праявіўся ў гісторыі
Маскоўшчыны, дзе з раніх вякоў ца-
ры мелі вырашальны голас у найваж-
нейшых спраўах царквы. Звычайна ца-
ры ведалі, як выкарыстаць сваё даміну-
ючое становішча дзеля сваіх палітыч-
ных асьпіраціяў. Дацэнтваочы сілу рэ-
лігійнага фактарату ў працэсе кансаліда-
цыі здабытай агнём і мячом імперыі,
яны беспардонна ўпраглі праваслаў-
ніческую царкву ў гашчу непачасную працу.

ную царку ў гэту непачасную працу, што яўна йшла ў разрез з асноўнымі рэлігійнымі заданнямі ды з маральна-этычным становішчам царквы як такой. Але дасюль неяк ня было чуваць, каб расейская царка калі-небудзь запратэставала супраць гэтага гвалту над ейным духовым пасланынцтвам, над ейнай сувятыннай. Наадварот, ёсьць аж заўшне доказаў на тое, што русыфікацыйная акцыя на нашых землях вялася расейской царквой з уласнай ініцыятывы. Таксама нельга сказаць, каб расейская царка калі-колечы старалася захаваць хоць-бы нэутральнасць у адвежных намаганнях Масквы зыншчыць беларускі народ як націю, разграбаць наш матарыяльны й духовы даробак, прысадзіць націу гісторыю, ды аспадбіць націу біялягічную субстанцыю. Дзе там. Царка гэтая ня толькі цэльым сваім аўтарытэтам апрабавала (ды ўсё яшчэ кому... А тымчасам гэная закаранелая вякамі ў расейскай псыхіцы цынічная гіпакрызія і той паўсёдзённы страх перад праўдай, што пранікаюць усё жыццё Расейца і змушаюць іх у большай ці меншай меры ізалявацца ад рэшты сьвету, ёсьць запраўдным анахранізмам у сучасную мадэрну пару, у якую ўжо буйна закрасавалі агульналюдзкія ідэі экумэнізму ды павеяў дух адраджэння праўдзівай хрысьціянскай любові між людзьмі, народамі й расамі. Як доўга яшчэ ў гэтай новай, адсвежанай агульналюдзкай атмасфэры Расейцы змогуць далей упарты весьці сваё разбойніцтва ў сусьветным маштабе? А, здаецца, так доўга, пакуль зноў не пачуноць цвёрдага маральнага грунту пад ногамі, а ў скамянялых сэрцах іхных ды ачмуцелых галавах не прайсціцца простая ідэя, што ёсьць далёка лепшыя й каранічнейшыя шляхі да праўды й пачасця, Здавалася-б, даволі было тae навукі каб апамяталіся. Так, ды ія зусім... Екацілі ў 1918 годзе пры дапамозе Захаду ўдалося ім нанова скалаціць ту «Поліску», справы пайшлі па старой сыцэцы: пальская царка зноў рупна бярэцца за не сваю справу, толькі з падвойнай зацяцасцю. Забыты быў ідэялізм рэвалюцыянэр-змагароў, што падымілі зброю супраць дэспатычнай Расеі і паміралі «За вашу і нашу волю», адкінчытыя былі самыя элемэнтарныя прынцыпы гуманнасці і справядлівасці. Пры поўнай апрабацыі і з актыўным удзелам вышэйшай касцельнай гіерархіі беларускія каталіцкія сувятыя першы съледуюцца зь наядзкай жорсткасцю — урэшце змушаныя пакінуць свой народ і родны край. На ўсёй Заходнай Беларусі не застаецца ніводнага касцёла, дзе-б людзі моглі пачуць навуку на роднай беларускай мове. Зноў пачынаюцца

прыблізна ў 988 годзе княгіні Рагнеды, калі, згодна летапісай, і пачалася «ўзаемная варажнечा».

Як ведама, у 1021 годзе полацкі князь Брачыслаў выступае ўжо як самастойны князь з сваёй самастойнай палітыкай. У гэтым годзе ён нападае на Вялікі Ноўгарад, помсьцячы, праўдападобна, за 978 год або ў вадказ на адварванье ад Палацкага княства Віцебскай і Усьвяцкай земляў, што ажыццяўлюю незадоўга перад гэтым кіеўскі князь Яраслаў Мудры. Апошні быў змушаны вярнуць Палацкаму княству гэтыя абедзьве зямлі.

Эпоха Ўсяслава Чарадзея, сына Брачыслава, якая прышадае на 1044—1101 гады, прызнаецца ѹ савецкімі гісторыкамі, пайменінка Б. Рыбаковам, як эпоха поўнай незалежнасці Полацкага княства. Тады-ж наступае распад Кіеўскай Русі, што ѿ аднолькавай ступені адносіцца таксама ѹ да Полацкага княства. Эпізод 1127—1132 гадоў, калі Полацкае княства было заваяванае Кіеўскай Русьсю ѹ знаходзілася ѿ залежнасці ад кіеўскага князя, які мае вялікага значэння.

Гэта амаль неперарыйная палітычная незалежнасць Палацкага княства, а потым і ягоных паасобных земляў, сцьвярджаеца ў чужымі яму летапісамі. Яны ніразу не гавораць пра тое, што калі-небудзь Палацкае княства змушанае было плаціць які-колечы падатак Кіеўскай Русі. Ад іх мы даведваемся пра вышыню падатку, які, напрыклад, плацілі Вялікі Ноўгарад і Смаленск, але ні слова не гаворыцца ні пра памер падатку, ні пра ягоны характар, які быццам плаціла Палацкае княства. Таму ня дзівіць, што аўтар «Слова аб паліку Ігараўым» ня толькі супрацьставіць дынастыю полацкіх князёў дынастыі кіеўскіх князёў, але й Палацкае княства Кіеўскай Русі.

Названыя вышэй сучасныя канцэпцыі савецкіх гісторыкаў уносяць шмат карэктываў у паняцьце «Кіеўская Русь» і насьвятленне гісторыі Полацкага княства. Аднак што да апошніга ў ягоных судносінаў зь Кіеўскай Русью трэба яшчэ зрачыся тэндэнцыйных нацяжак пра іхнью «дзяржаўна-нацыянальную супольнасць», бо гэтае супольнасці фактычна ня існавала. Трэба адкінуць таксама ўжываньне да Полацкага княства тэрміну «русь». І ня толькі таму, што, як прызнае, напрыклад, Б. Рыбакоў, гэты тэрмін даўжэйшы час ста-саваўся да съціплае прыдняпроўскае Русі й толькі значна пазней пашырёуса на іншыя землі. Але ў таму, што, жывучы сваім самастойным палітычным жыцьцём і развіваючыся на асноўнай беларускай тэрыторыі, яно было, калі абстрага-вацца ад тэрмінаў «крыўічы» й «ліцьвіны», беларускай дзяржавай.

П. Урбан

„Справа“ Васіля Быкаў

Пад абстэрэл савецкай партыйнай крыйткай трапій беларускі пісьменнік Васіль Быкаў. Быкаў пісьменнік сяродняга пекалення. Апошнюю вайну праўвё на фронце ў шэрэгах савецкай арміі, пазнаў усе жахі ваенна катаклизму. Ягоныя пляц аповесцей прысьвечаныя ваеннай тэматыцы. Партыйным крытыкам асабіўна неспадабаўся апошні на друкаваны твор Быкаў — аповесць «Мёртвым не баліць».

Першым супрацо Быкава выступіў на старонках газеты «Вязда» партыйныя крытыцы Якай Герцовіч, закасцянельныя падмагатык, пагромчык новых ідэй, пльніяй і мтадай у сучаснай беларускай савецкай літаратуре, які, дарочы, спрычніў нямала школы іншаму таленавіту беларускаму пісьменніку — Уладзімеру Карактевічу.

Герцовіч абвінавачаў Быкава, што ў аповесці «Мёртвым не баліць» пісьменнік разглядае ваенныя падзеи з пазыцыяў «абстрактнай гуманізму», што ён сканцэнтраваў увагу на адмубных тыпах савецкіх ваеных камандзіраў — пра дукаваны твор Быкаў — аповесць «Мёртвым не баліць».

Але далёка ня ўсе разважалі так, як Герцовіч. За надзвычай рэзультатыны, праўдзівы паказ падзеяў вайны аповесць «Мёртвым не баліць» была ў між часе перакладзеная на расейскую мову і апублікаваная ў прагрэсіўным расейскім літаратурным часапісе «Новы мір», рэдактарам якога з'яўляліца Твардоўскі.

На Быкава павялі нагонку і ў Маскве. У атмафэры «халодных вятоў», што павеяла ў савецкай літаратуре пасля суроўых прысадаў пісьменнікам Сініускаму й Данілю, такі напады на Быкава становілі пагрозыўлівым. Беларускія літаратурныя колы, на вучаніях трагічным вынікам падобнага крытыканства ў часы сталінскіх чыстак, прайвілі салідарнасць зі сваімі легамі і выступілі ў ягоную абарону. Прывілікаваны аповесць ў Інстытуце літаратуры Акадэміі наукаў БССР, апошні разглядаўшы яго ацененая, як станоўчая. Гэта выклікала абурэнне газеты «Советская Беларуссия». У даўгім рэдакцыйным артыкуле, напісаным, як выглядзе, Герцовічам, побач з асуджэннем гэтых разам ужо ўсіх творчасці Быкава, гаварылася, што «у Інстытуце літаратуры імя Янкі Купалы, дзе адбывалася амбэркованыя аповесці Васіля Быкава «Мёртвым не баліць», прынцып новую размову падмянілі курэннем фіміяй аўтару і абаронай ягоных паважных памылак».

Тымчасам з асуджэннем «памылак» Быкава выступіла маскоўская «Правда», а таксама часапіс «Огонёк» і вайсковы друкаваны орган «Красная звезда». Прадстаўнікі арміі нападалі на аўтара «Мёртвым на баліць» за быццам тэндэнцыі фальшивы паказ з творы савецкіх ваеных кадраў.

На было нікага сумлеву, што справа Быкава будзе прадметам амбэркованыя на наядходзічым V-ым звяздзе пісьменніку Беларусі. Зашкодленыя не цярпіў чакалі звязду. Але ўжо перад звяздам у артыкулах, зъмешчаных у беларускай прэсе, падкрасыльвалася, што памылкі памылкамі, але Быкаў таленавіты пісьменнік і ён парадуе чыткою язічніцай.

Далей Броўка гаварыў: «Васіль Быкаў пісьменнік таленавіты, яй ўпунены, зразумее сапраўдную сутнасць партыйнай крытыкі, перапрацуе свой апошні твор карынтычным чынам і ў далейшым яшчэ на раз парадуе нас праўдзівым, высокамастацкім творам...»

Тут пахвалы пісьменніку перапляталіся з прызнаннем рабіц партыйнай крытыкі. Адсутнічаюць ранейшыя войсковы напады. Як кампраміс, Броўка перапрацуа твор. Але гэта быў-бы «гніль кампраміс». І треба спадзявацца, што Васіль Быкаў на яго не пойдзе. У аповесці «Мёртвым не баліць» выкрытая яшчэ далёка на ўсі горкай і крываючай праўда пра вайну. Беларускі народ перажыў яшчэ больш жахлівай, і чакае ад пісьменніку глыбайшай і шырэйшай распрацоўкай гэтай тэмы. А Васіль Быкаў піша для народу.

Нагледзячы на крытыку, Васіль Быкаў не адкрося ад свайго разумення ролі літаратуры. Эта відаць із звязму ягонага выступлення на пісьменніцкім звяздзе. Бось як ягона выступленне было пераказана газеты «Літаратура і Мастацтва»:

«Голы рэзоналізм, імкненіе пад-пардакаваць літаратуру і мастацтва пад-трабам кожнага канкрэтнага дня, іграваныне складанасці жыцця і дыялектнай развіцця прыносяць нападрэз-ливу, — падкрасыльвае.

«Ін прагадвае славутую тэорию бес-каплікінства, паводле якой праўда паказвае яго складанасць абыходзіліся, а то і зусім ігнараваліся, нагадвае агуль-навядомую ісціну, што выкryванье дрэлага ў жыцці, таго, што перашкаджае руху нападрэз, таксама служыць сцьвярдженем съветлага, станоўчага.

«Даволі значнае месца ў выступленні В. Быкава было адвезднае крываць, якая часам няглыбока і непрафесіяльна аціньявае творы. У некаторых выступленнях крываць залишне много праработкі! і малавата абрэтувава-насці, таварыскай павагі і добразычлівасці. Не задавальняе прамоўці і пра-тактыка некаторых рэдактараў, якія, на яго думку, больш прыязна сустракаюць аўтараў, што пішуць на дайно абкатных і бясспречных тэмам, і з насыцярогай ста-віцці да тых, хто спрабуе ўзыніць тэмам новыя, складаныя і вострыя.

«Выступленне В. Быкава было пра-сякнута шчым складанамі аўтараў, што пішуць на дайно абкатных і асноўных звяздзіцаў, якія заданы ў іншым. Ад іхнага імя Васіль Быкаў у свой час пісаў: «найпершы абавязак літаратуры ў тым, каб ускрываць гнойныя раны чалавечства і тым дамагацца іхнага выячон-нія». Ня трэба ў дыскусіі, каб усьведа-міце, што пазыцыя маладзішага пака-ланіка агульнага стану сучаснай савец-кай літаратуры прыніжаючыя ле віда-важнікі здабыткі».

Быкаў, як бачым, не абараняўся, а на-шчыкаў і прыдворных пісакаў, якія ступаў. У прабегу дыскусіі пісьменнікі-дагматыкі больш або менш войстра па-меннікамі асяродзілі. Але добра ўжо, што звязд талерантна паставіўся і да вістрым было выступленне сакратара ПК КПБ С. Пілатовіча. Маючы відавоч-на ўзвaze В. Быкава, Пілатовіч гава-ну на звяздзе стар-шына Саюзу пісьменнікаў БССР Пят-руса Броўка.

Броўка гаварыў на тему «Партый-насць і народнасць — галоўная лінія беларускай мастацкай літаратуры». Але паведна тэме, дзе «партыйнасць» па-стала на першое месца. Броўка пісакаў пісьменнікаў, як яны павінны дапамагаць партыі будаўца гэтак звязаны. Гэта відаць нават з праграмнага дакла-ду, эз якім выступіў на звяздзе стар-шына Саюзу пісьменнікаў БССР Пят-руса Броўка.

Броўка гаварыў на тему «Партый-насць і народнасць — галоўная лінія беларускай мастацкай літаратуры». Але паведна тэме, дзе «партыйнасць» па-стала на першое месца. Броўка пісакаў пісьменнікаў, як яны павінны дапамагаць партыі будаўца гэтак звязаны. Гэта відаць нават з праграмнага докладу, эз якім выступіў на звяздзе стар-шына Саюзу пісьменнікаў БССР Пят-руса Броўка.

Броўка гаварыў на тему «Партый-насць і народнасць — галоўная лінія беларускай мастацкай літаратуры». Але паведна тэме, дзе «партыйнасць» па-стала на першое месца. Броўка пісакаў пісьменнікаў, як яны павінны дапамагаць партыі будаўца гэтак звязаны. Гэта відаць нават з праграмнага докладу, эз якім выступіў на звяздзе стар-шына Саюзу пісьменнікаў БССР Пят-руса Броўка.

Броўка гаварыў на тему «Партый-насць і народнасць — галоўная лінія беларускай мастацкай літаратуры». Але паведна тэме, дзе «партыйнасць» па-стала на першое месца. Броўка пісакаў пісьменнікаў, як яны павінны дапамагаць партыі будаўца гэтак звязаны. Гэта відаць нават з праграмнага докладу, эз якім выступіў на звяздзе стар-шына Саюзу пісьменнікаў БССР Пят-руса Броўка.

Броўка гаварыў на тему «Партый-насць і народнасць — галоўная лінія беларускай мастацкай літаратуры». Але паведна тэме, дзе «партыйнасць» па-стала на першое месца. Броўка пісакаў пісьменнікаў, як яны павінны дапамагаць партыі будаўца гэтак звязаны. Гэта відаць нават з праграмнага докладу, эз якім выступіў на звяздзе стар-шына Саюзу пісьменнікаў БССР Пят-руса Броўка.

Броўка гаварыў на тему «Партый-насць і народнасць — галоўная лінія беларускай мастацкай літаратуры». Але паведна тэме, дзе «партыйнасць» па-стала на першое месца. Броўка пісакаў пісьменнікаў, як яны павінны дапамагаць партыі будаўца гэтак звязаны. Гэта відаць нават з праграмнага докладу, эз якім выступіў на звяздзе стар-шына Саюзу пісьменнікаў БССР Пят-руса Броўка.

Броўка гаварыў на тему «Партый-насць і народнасць — галоўная лінія беларускай мастацкай літаратуры». Але паведна тэме, дзе «партыйнасць» па-стала на першое месца. Броўка пісакаў пісьменнікаў, як яны павінны дапамагаць партыі будаўца гэтак звязаны. Гэта відаць нават з праграмнага докладу, эз якім выступіў на звяздзе стар-шына Саюзу пісьменнікаў БССР Пят-руса Броўка.

Броўка гаварыў на тему «Партый-насць і народнасць — галоўная лінія беларускай мастацкай літаратуры». Але паведна тэме, дзе «партыйнасць» па-стала на першое месца. Броўка пісакаў пісьменнікаў, як яны павінны дапамагаць партыі будаўца гэтак звязаны. Гэта відаць нават з праграмнага докладу, эз якім выступіў на звяздзе стар-шына Саюзу пісьменнікаў БССР Пят-руса Броўка.

Броўка гаварыў на тему «Партый-насць і народнасць — галоўная лінія беларускай мастацкай літаратуры». Але паведна тэме, дзе «партыйнасць» па-стала на першое месца. Броўка пісакаў пісьменнікаў, як яны павінны дапамагаць партыі будаўца гэтак звязаны. Гэта відаць нават з праграмнага докладу, эз якім выступіў на звяздзе стар-шына Саюзу пісьменнікаў БССР Пят-руса Броўка.

Броўка гаварыў на тему «Партый-насць і народнасць — галоўная лінія беларускай мастацкай літаратуры». Але паведна тэме, дзе «партыйнасць» па-стала на першое месца. Броўка пісакаў пісьменнікаў, як яны павінны дапамагаць партыі будаўца гэтак звязаны. Гэта відаць нават з праграмнага докладу, эз якім выступіў на звяздзе стар-шына Саюзу пісьменнікаў БССР Пят-руса Броўка.

Броўка гаварыў на тему «Партый-насць і народнасць — галоўная лінія беларускай мастацкай літаратуры». Але паведна тэме, дзе «партыйнасць» па-стала на першое месца. Броўка пісакаў пісьменнікаў, як яны павінны дапамагаць партыі будаўца гэтак звязаны. Гэта відаць нават з праграмнага докладу, эз якім выступіў на звяздзе стар-шына Саюзу пісьменнікаў БССР Пят-руса Броўка.

Броўка гаварыў на тему «Партый-насць і народнасць — галоўная лінія беларускай мастацкай літаратуры». Але паведна тэме, дзе «партыйнасць» па-стала на першое месца. Броўка пісакаў пісьменнікаў, як яны павінны дапамагаць партыі будаўца гэтак звязаны. Гэта відаць нават з праграмнага докладу, эз якім выступіў на звяздзе стар-шына Саюзу пісьменнікаў БССР Пят-руса Броўка.

Броўка гаварыў на тему «Партый-насць і народнасць — галоўная лінія беларускай мастацкай літаратуры». Але паведна тэме, дзе «партыйнасць» па-стала на першое месца. Броўка пісакаў пісьменнікаў, як яны павінны дапамагаць партыі будаўца гэтак звязаны. Гэта відаць нават з праграмнага докладу, эз якім выступіў на звяздзе стар-шына Саюзу пісьменнікаў БССР Пят-руса Броўка.

Броўка гаварыў на тему «Партый-насць і народнасць — галоўная лінія беларускай мастацкай літаратуры». Але паведна тэме, дзе «партыйнасць» па-стала на першое месца. Броўка пісакаў пісьменнікаў, як яны павінны дапамагаць партыі будаўца гэтак звязаны. Гэта відаць нават з праграмнага докладу, эз якім выступіў на звяздзе стар-шына Саюзу пісьменнікаў БССР Пят-руса Броўка.

Броўка гаварыў на тему «Партый-насць і народнасць — галоўная лінія беларускай мастацкай літаратуры». Але паведна тэме, дзе «партыйнасць» па-стала на першое месца. Броўка пісакаў пісьменнікаў, як яны павінны дапамагаць партыі будаўца гэтак звязаны. Гэта відаць нават з праграмнага докладу, эз якім выступіў на звяздзе стар-шына Саюзу пісьменнікаў БССР Пят-руса Броўка.

Броўка гаварыў на тему «Партый-насць і народнасць — галоўная лінія беларускай мастацкай літаратуры». Але паведна тэме, дзе «партыйнасць» па-стала на першое месца. Броўка пісакаў пісьменнікаў, як яны павінны дапамагаць партыі будаўца гэтак звязаны. Гэта відаць нават з праграмнага докладу, эз якім выступіў на звяздзе стар-шына Саюзу пісьменнікаў БССР Пят-руса Броўка.

Броўка гаварыў на тему «Партый-насць і народнасць — галоўная лінія беларускай мастацкай літаратуры». Але паведна тэме, дзе «партыйнасць» па-стала на першое месца. Броўка пісакаў пісьменнікаў, як яны павінны дапамагаць партыі будаўца гэтак звязаны. Гэта відаць нават з

Рэха съяткаваньня 48-ых угодкаў Акту 25-га Сакавіка

Сёлета, як і ў папярэдня гады, беларуская эміграцыя прадманстравала свою вернасць ідзі дзяржаўнай незалежнасці Беларусі, правешчы ўса ўсіх сваіх асяродках урачыстае адзначэнне ўгодкаў Акту 25-га сакавіка. Адданасць Беларусаў на эміграцыі ідзі дзяржаўнай незалежнасці свае бацькаўшчыны не застаецца незадважанай і сядод грамадзкасцю, што зъяўляеца галоўным у духовым імкненні Беларусаў на толькі ў выніку, але і ў краі ягоных бацькоў.

Ніжэй пададам агляд сёлетніх Сакавіковых урачыстасцяў у розных краінах і гарадох. Пра съяткаваньні ў асяродках, зь якіх «Б-на» не атрымала адмысловых справаў, пайфармуем ко-ратка на падставе вестак з іншых газетаў і часопісаў.

У США

З нагоды 48-ых угодкаў абвешчаньня незалежнасці Беларусі дэлегацыя Беларусаў Амерыкі наведала Вашынгтон. 25-га сакавіка адмысловай малітвой архіяпіскап БАП Царквы Уладзіка Васіль адкрыў сесію Сенату ЗША, якому ён быў прадстаўлены Віц-Прэзыдэнтам ЗША Губернаторам Гэмфры.

Пасылья малітвы беларуская дэлегацыя ў складзе Уладыкі Васіля, старшыні Галоўнай Управы БАЗА інж. Мікалай Гарошкі, рэфэрента вонкавых дачыненій Галоўнай Управы БАЗА д-ра Станіслава Станкевіча й праф. Барыса Кіта была прынятае Віц-Прэзыдэнтам Губернаторам Г. Гэмфры ў прысутнасці лідэра Дэмакратычнай фракцыі Сената сенатора Майк Мансфілда з Мантаны й лідэра Рэспубліканскай фракцыі сенатора Эверет Дэрксона з Лінай. Пасылья супольнага сфатаграфавання, беларуская дэлегацыя, з даручоньня сенатора Джакаба Джэвітса, ягоным асыстэнтам д-рам Ліслі Гельбам была запрошаная ў рэстаран для сенатораў на Капітоліі на абед.

З гэтай-же прычыны, але яшчэ 7-га сакавіка, адмысловай малітвой адкрыў сесію Палаты Рэпрэзентантаў амерыканскага Кангрэсу беларускі каталіцкі съявтар ксёндз Міхал Урбанович. Дэлегацыя Беларуса-Амерыканскага Задзіночаньня ў складзе кс. Урбановіча, рэфэрента вонкавых дачыненій БАЗА д-ра Ст. Станкевіча й праф. Барыса Кіта перад малітвой прыняў сынкір Палаты кангрэсмен із штату Масачусетс Джон Мік Кормак. Пасылья малітвы ў супольнага сфатаграфавання, беларускую дэлегацію запрасіў кангрэсмен Джон Дынгель на супольны абед на Капітолі. Гэтая на-года была выкарыстаная дзязва пайфармаванія кангрэсмена пра беларускі нацыянальна-вызвольныя праблемы і амбэрківаванія далейшага супрацоўніцтва з ім.

Сябры амерыканскага Кангрэсу пра беларускія справы пайфармаваны ўжо нядрэнна. Пра гэта съветчыць то, што з нагоды 25-га Сакавіка сёлета ў Кангрэсе выступілі з прамовамі калі сарака Кангрэсмена. Яны выказвалі свае сымпаты й маральну падтрымку беларускаму народу ў ягоным герайчным змаганні за сваю свободу і незалежнасць, Беларусы могуць цешицца, што маюць у Амерыцы столькі выдатных прыяцеляў.

НЬЮ ЕРК

Съяткаваньне 48-ых угодкаў абвешчаньня дзяржаўнай Незалежнасці Беларускай Народнай Рэспублікі адбылося ў Нью Ерку ў нядзелю 27 сакавіка. Было яно зладжанае супольна Галоўнай Управай Беларуска-Амерыканскага Задзіночаньня, Нью-Ёркайскай Акругай БАЗА, Аддзелам БАЗА ў Нью-Джэрзі й Аддзелам БАЗА ў Гэмпстэд, штату Нью Ерк.

У Катэдральным Саборы БАПЦарквы сьв. Кірылы Тураўскага ў Брукліне адбылася Божая Служба й малебен за Беларускі Народ і ягонае вызваленіе, адпраўлены Уладыкам Васілем. У часе малебну Уладыка Васіль сказаў вельми прыгожае й глыбака патрытычнае казаньне.

Папаўдні ў залі гатэлю Білтмор на Мангетэне распачалаася ўрачыстая Акадэмія, якую адкрыў старшыня Галоўнай Управы БАЗА інж. Мікалай Гарошка паангельску і сібра Галоўнай Управы БАЗА д-р С. Станкевіч, пабеларуску.

Пасылья гэтага прысланыя на съяткаваньне старшыні й прадстаўнікі іншанациональных цэнтраў і арганізаціяў выступілі з прыўтальными прамовамі.

Апрача прыўтальных прамоваў, былі прачтаныя й некаторыя з цалага мноства прысланых пісмовых прыўтальняў і тэлеграмаў. Спачатку было прачтанае такая-ж пракламація старшыні каўніт (павету) Насаў А. Нікорсон, якая ім асабіста была ўручаная управе Аддзелу БАЗА ў Гэмпстэд, штату Нью Ерк.

Сябры амерыканскага Кангрэсу пра беларускія справы пайфармаваны ўжо нядрэнна. Пра гэта съветчыць то, што з нагоды 25-га Сакавіка сёлета ў Кангрэсе выступілі з прамовамі калі сарака Кангрэсмена. Яны выказвалі свае сымпаты й маральну падтрымку беларускаму народу ў ягоным герайчным змаганні за сваю свободу і незалежнасць, Беларусы могуць цешицца, што маюць у Амерыцы столькі выдатных прыяцеляў.

даў глыбокі й унікліві аналіз праступай існасці ісунізму, вельмі правільна нарысаваў усе тыя беды, што церніль нарасцікага камунізму Беларускі Народ, ды выказаў цівёрдую веру ў то, што ў сваім супраціве ў эмаганіні ён пераможа.

Кангрэсмен Гальбрэн звязаў слухачоу дакладным веданнем пілажніні ў БССР, асабільна савецкай палітыкі ру-сыфікациі. Ён падаваў на толькі агульныя мамонты ру-сыфікаційнай палітыкі ў БССР і супраціве ў нацыянальнай ін-тлігэнцыі, але і юлюстрації свае цвер-джаны малаведамыі тут конкретны-м фактамі, узятымі зь беларускай са-віцкай прасы.

Мэр гораду Нью Ерк Джон Ліндзі, які могучы прыбыць асабіста, выдзягаваў на Акадэмію свайгі асыстэнта Констанціна Сідамона Арыстафа, які ад ягонага

насыці. У дзень 25-га сакавіка ў прысут-насці мэра Апелбі ў Саўт Рывэрз і за-ступніка мэра Паўлюса ў Нью Брансвіку ды беларускіх делегаціяў БАЗА й Цар-коўнае Рады адбылася ўрачыстасць уз-вініцца амэрыканскага й беларускага

каўніці ў Беларускім Культурна-Рэлі-гійным Цэнтры, заклікаў, каб у наступ-ным годзе 25-га Сакавіка адзначыць су-польна.

КЛІУЛЕНД

За колькі дзён да сакавіковых урачыстасцяў дэльце наўбільшым антламоўскай кляўлендзкій газеты двойны зъя-шчалі паведамленыне, што ў нядзелю 27-га сакавіка Беларусы Кляўленду адзначаюць 48-ыя ўгодкаў абвешчанія незалежнасці Беларускага Народнае Рэспублікі.

Выла наладжанае таксама мастацкая

ЧЫКАГА

Тут урачыстасці адбыліся 27-га сакавіка ў памешканні Беларускага Куль-

турна-Рэлігійнага Цэнтру. Перад Акад-



Дэлегацыя БАЗА ў віц-прэзыдэнта ЗША Губернатора Г. Гэмфры.

Справа ад Віц-Прэзыдэнта: старшыня Галоўнай Управы БАЗА інж. Мікалай Гарошка і праф. Барыс Кіт; зълева ад Уладыкі Васіля: Капэлян Сенату Дастойнай Фрэздрык Браўн Гаррыс і рэфэрент вонкавых дачыненій БАЗА д-р Станіслаў Станкевіч

ім у кароткай промове прывітаў пры-
сутных і прачытаў пракламашню мэра
Ліндзі пра абвешчаніне дні 25 сакавіка
Днём Незалежнасці Беларусі ў горадзе
Нью Ерк.

Тут-же былі прачтаныя прысланыя на
адрыс Галоўнай Управы БАЗА прак-
ламашні губернатора штату і мэра гораду
Нью Ерк Нальсан Рокфэлера і губернатора шта-
ту Пенсільвія Вільяма Скрэнтана пра
абвешчаніне ў гэтых штатах Днём Беларускай Незалежнасці. Далей былі прачтаныя такая-ж пракламація губернатора штату Нью Джэрзі Рычарда Гюса, мэра гораду Нью Брансвік Чэстэр Паўлюса і мэра гораду Саўт Рывэр Тэодора Апелбі, штату Нью Джэрзі, якія былы ўручаныя Управе Аддзелу БАЗА ў Нью Джэрзі. Наапошні была прачтана такая-ж пракламація старшыні каўніт (павету) Насаў А. Нікорсон, якая ім асабіста была ўручаная управе Аддзелу БАЗА ў Гэмпстэд, штату Нью Ерк.

Пасылья гэтага прысланыя на съяткаваньне старшыні й прадстаўнікі іншанациональных цэнтраў і арганізаціяў выступілі з прыўтальными прамовамі.

Апрача прыўтальных прамоваў, былі прачтаныя й некаторыя з цалага мноства прысланых пісмовых прыўтальняў і тэлеграмаў. Спачатку было прачтанае такая-ж пракламація старшыні каўніт (павету) Насаў А. Нікорсон, якая ім асабіста была ўручаная управе Аддзелу БАЗА ў Гэмпстэд, штату Нью Ерк.

Афіцыйная частка Акадэміі перапля-
талася бацатай беларускай мастацкай
праграмай, якую выконвалі мастацкія
сілы Беларуса Нью Ерк.

На заканчэнні ўрачыстасці была
принятае рэзолюцыя.

НЬЮ ДЖЭРЗІ

Свята незалежнасці адбылося тут у
нядзелю 3 красавіка: бацаслужба ў цар-
кве Жыровіцкага Божае Маці ў Нью
Брансвіку і ўрачысты сход з мастацкай
праграмай, якую выконвалі мастацкія
сілы Беларуса Нью Ерк.

Губернатор штату Рычард Гюз, а так-
сама мэры гараду Нью Брансвіку і Са-
йт-Рывэр абвесьцілі былі дзень 25-га

сілавачкі Надзея Градэ й Анна Бруш-
кеві, і мясцовая беларуская моладзь.

21-га сакавіка прадстаўнікі ўса бела-
ruskіх арганізаціяў у Чыкага злажы-
лі візит бургомістру места. Пра съяткаван-
ніне было таксама загадзі паведамля-
на ўса ўсёй іншамоўнай прэсе Чыкага,

а таксама ўрадамі Апелбі і Брансвіку.
Тут съяткаваніне было наладжана
супольна мясцовыми адзеламі БАЗА і
ВККА. Былі атрыманыя прывітаны ад
афіцыйных прадстаўнікоў уладаў Ка-
ліфорні. Зъмястоўні разфэрата пра Акт 25-
га Сакавіка прачытаў сп. А. Брушкі. У
мастацкай частцы наўной было выступи-
лічылі вучаніцай Беларускай школы.

Супольнае съяткаваніне съветчыла аб
здаровы павароце мясцовых Беларусаў
тупіць з прывітальным словам на съят-
каваніне чыкагскай нацыянальнай салі-

дарнасці й мацнейшага адзінства ў
працы.

ДЕТРОЙТ

Аддзел БАЗА ў Дэтройце съяткаваньне ўгодкаў 25-га Сакавіка ладзіў сёлета 3-га красавіка. Урачыстасці прайшлі на высокім арганізаційным узроўні. Даклад прачытаў сп. Васіль Пляскач. Д-р Язэп Сажык пазнаёміў прысутніцамі зъместам Звароту Прэзыдэнта Рады БНР.

ГЭМПІСТЭД

Зарганізаваны ўсяго трох месяцаў таму Аддзел БАЗА ў Гэмпстэд на Лёнг Айленд у Штаце Нью Ерк, ужо здолеў прытожа выказацца сваіх дзейнасцяў. Старшыня павету Насаў прыняў дэлегацію гэтага Аддзела і ў ейнай прысутніці дадыў падпісаныя пракламаціоны, якія дзень 25-га Сакавіка абвішаюцца ў павеце Днём Беларускай Незалежнасці.

Съяткаваніне 48-ых угодкаў абвешчанія незалежнасці Беларусі адбылося ў Лёндане ў нядзелю 27-га Сакавіка.

Раніцо адбыліся бацаслужбы ў католіцкай і праваслаўнай цэрквях, адслу-жаныя а. А. Надсонам і а. Прат. Тарано-вічам.

Папаўдні ў Беларускім Доме адбылася ўрачыстая акадэмія. Даклад прачытаў Старшыня Лёнданскага Аддзела ЗБВБ сп. П. Навара. Гэты даклад быў цікавы тым, што ў ім быў разгледжаны на толькі сам Акт 25-га Сакавіка, але быў зроблены спроба падсумаваныя выніку гэтага Акту ў беларускім нацыянальным жыцці.

Ангельская пастэса Вера Рыч зрабіла кароткі даклад паангельску і дала праграму зь ейных новых перакладаў беларускай пазэції ў ангельскую мову.

Хор вучняў школы сьв. Кірыла Тураўскага выступіў з праграмамі беларус-кіх песеніяў і дэкламаціяў.

Святкаваньне 25-га Сакавіка

на гісторычную тэму, ілюстраваны вершамі нашых паэтаў, прачытала сп-ня А. Каравеуская. Паэзія рэфэрту сп. А. Смаль прадэкламаваў два вершы Янкі Купалы, а д-р Я. Малецкі зрабіў агляд апошніх падзеяў у сьвяце ю на балькаўшчыне. Святкаванье скончылася адсмыльнаннем беларускага нацыянальнага гімну. А тады — усе прысутныя былі запрошаны на традыцыйную ўжо тутака бяседу, што прагнунлася колькі гадзінаў. У часе блеседы быў праведзены збор добраахвотных ахвяраў на патробы БНР.

МЭЛЬБУРН

Беларусы Мэльбурну адзначалі 48-я ўгодкі Сакавікова Акту ў нядзелью 27-га сакавіка. Як і папярэднімі гадамі, арганізатарамі святкаванья быў Беларускі Камітэт у Вікторы.

Урачыстасць Сакавіковай акадэміі была папярэджана багаслужбамі з малебна- мі за Беларусь у дзівёх Мэльбурнскіх сьвятынях: у Беларускай Аўтакефальтнай Праваслаўнай царкве ў Паўночным Мэльбурне, і ў Беларускай Праваслаўнай царкве ў Саўт Альбансе.

Акадэмію адчыніў старшыня Беларускага Камітэту ў Вікторы. Паэзія адсмыльнанья аўстралійскага нацыянальнага гімну мяшаным хорам пад кіраўніцтвам сп. П. Мікуліча, сп. М. Нікан прачытаў даклад на тэму змаганьня беларускага народу за сваю незалежнасць, звязаўшы яго з проблемамі беларускай эміграцыі ў Аўстралиі. Паміж змагароў за Беларусь была ўшанаваная часінаю цішыні.

У Таронта (Канада)

Беларусы Таронта ў ваколіці адзначалі 48-я ўгодкі абвешчаныя незалежнасці Беларускай Народнай Рэспублікі ў нядзелью 27-га сакавіка. Раніцай быў адслужаны ўрачысты багаслужбы ў беларускіх цэрквях св. Кірылы Тураўскага і ў саборе ІІІ Імператара ў Канаде. Пасыльня падзеяў на Балькаўшчыне і ў сьвяце і матчысці даеўшай дэйніцай беларускай эміграцыі ў сучасных падіўных абставінах. Было пастаноўлена ўгодкі Акту незалежнасці.

Народу было шмат, падпрыходзілі людзі з розных груповак і арганізацыяў. Можна было пабачыць старэнкіх жанчын з хустачкамі падвязанымі пад бараду, як і калісь на Беларусі, старых мужчын, маладзіц, мужчын у сіле веку, маладзь у нацыянальных касцюмах, ды дзяцей рознага веку. Некаторыя з іх, се- дзячы ў матчысцым прыполе зайдла канкуравалі з дакладчыкамі ці артысты.

Зады была вялікая, нанялі яе ў сла- вакаў. На сцене на ўцім фоне вольна зівісаў бел-чырвона-белы сцяг, а на ўніверсітэце па- баках таксама стаялі два нацыянальныя сцягі. З стала зівісаў тканин беларускім узорам яшчэ на балькаўшчыне руч- ник. Пры дзівярох чатыры дэяўшчынкі ў нацыянальных касцюмах і з віночкамі на галаве — Алеся, Эва і дзівэ Крыстыны прышлілі прыходзячым у залю нацыянальная сцяжка.

Адчыніў акадэмію д-р В. Жук-Грышкевіч — старшыня Каардынацыйнага Камітэту Беларусь Канады. Ад імя ККБК ён прывітаў гасці і суродзічаў, падзякаў ім за ўздел у сьвяткаваньні, ды коратка паясьніў значэнні Акту 25-га Сакавіка. Тады ён напрасіў сп. М. Кухарчыку — сакратара ККБК — узьмі функцыю канфэрэнсера.

Даклад меў д-р Б. Рагуля. Ён гаварыў паангельску і пабеларуску. Паангельску ён гаварыў да канадскіх гасціц, ды да тае часткі пакрыгуджана лёсам беларуское моладзіц, якое ўжо ў другім пакаленіі пазбаўлена быў прывілею веданьня беларускую мову.

Пасыльня прывітаньня гасціц, якіх бы-

ФРАНЦЫЯ (КРЭЗО)

Сэкцыя Аб'еднання Беларускіх Работнікаў у Францыі 48-я ўгодкі Акту 25-га Сакавіка адзначала ў нядзелью 27-га сакавіка. Айцец Архімандрит Леў Гарошка меў Службу Божую і скажаў прынагоднае казаньне.

Пападні ў прыходзкай залі сабры сэкцыі ѹ госьці сабраліся на ўрачыстую акадэмію. Адкрыў яе старшыня сэкцыі. Пасыльня то, як быў праслушаны рэлігійны гімн з кружэлак, ён прачытаў даклад на тэму дня і перадаў слова. Архімандрит Гарошку. Айцец Гарошка падзяліўся з прысутнымі навінамі з беларускага жыцця на сьвяце і заклікаў усіх трывамца заўсёды разам. Афіцыйная частка была закончаная нацыянальным гімнам. Усе пажадалі сабе спаткацца зноў у наступным годзе.

НЯМЕЧЧЫНА (МЮНХЕН)

Беларусы Мюнхену чарговыя ўгодкі абвешчаныя незалежнасці Беларусі адзначалі традыцыйнымі сходамі. Паседжанье адкрыў уступным словам сэнцёр беларускай мюнхенскай калеџі С. Кабыш. Быў прачытаў звярот Прэзыдэнта Рады БНР М. Абрамчыка з нагоды ўгодкі Акту 25-га Сакавіка. Пасыльня адбылося амбэркаванне найнавейшых падзеяў на Балькаўшчыне і ў сьвяце і матчысці далейшай дэйніцай беларускай эміграцыі ў сучасных падіўных абставінах. Было пастаноўлена ўгодкі Акту незалежнасці.

рот у палітыцы Москвы ў дачыненні да ліпеня Лёрд Кэрзон высылае ўльтыматум Беларусі пасля 1921 году быў выкліканы не жаданыем большавікоў увесці ѹ жыцьцё свае лёзунгі, а реальнасці ѹ існавання беларускай праблемы, спрычиненай шпаркі ростам і слай беларускага нацыянальнага руху, дэйніцай БНР і антыбальшавіцкімі паўстаннямі.

Але вернемся да самой Рыскай Умовы і да тых падзеяў, якія давалі да падзея Беларусі памік Савецкай Расеі і Польшчай. Канец 1919 году. Польска-савецкая лінія фронту праходзіць уздоўж Дзвіні ў Бярэзіны. Каб справіцца з белымі арміямі Дзянікіна, Калчака і Врангеля бальшавікі хоць замірэньня на заходнім фронце. Яны гатовы падпісаць мір з Полякамі і ўстанавіць мяжу на ўспомненай лініі. Полякі аднак ставяцца да ятага адмойна, бо ўважаюць, што заінаваць спрыяльны час, каб зьдзесьніць свае імперыялістичныя лятучені і ўстанавіць мяжу з 1772 году. Пілсудзік дамаўлецца з Дзярэктарыятам Украінскай Народнай Рэспублікі аб супольным вызвалені Украіны ад бальшавікоў. 7-га траўня 1920 г. польска-украінскай арміі змайкоў Кіеў. Але ў меру пасоўвання польскай арміі на ўсход — вымаганыи Москвы становіліся меншымі. 21 верасьня 1920 году перамовы пераносілі ў Рыгу. Урэшце 12 кастрычніка падпісваецца тымчасовая мірная ўмова, якая 18-я ўгодкі Сакавіка 1921 году пашырджаеца абодвумі бакамі і ўстанаўліваеца канчатковы падзел Беларусі на «ўсходнюю» і «захаднюю». Неабходна адзначыць, што перамовы ў Рызе недапусцілі наставіць дэлегацыі БССР! Такім чынам, Рыская мяжа была творам выключна польскасавецка-расейскім, накінутым сілою і супраць волі беларускага народу. Гісторычная спрэчка паміж двума імперыялізмамі была вырашана за кошт Беларусі, беларускага народу.

Відэвіцтве «Бацькаўшчыны» або ў наўгародскіх прадстаўнікоў запоіны на наступнае конто:

Weibruthenisches Institut

Yávka Kúpala. SPADCHYNA. Выбар пасёлі з крытычным артыкулам Ст. Станкевіча, Вач. 564. Цана 7, 9 або 11 ам. дал. (залежна ад вокладкі) і павінка Купала. TUTÉJSHYIA. П'еса з перы.

крытычным артыкулам Р. Склота. 83 бач. Цана 1 ам. дал.

Инка Купала. RASCKIDAÑAE GÑIA. ЗДЭ. Драма з крытычным артыкулам Р. Склота. 58+XV бач. Цана 1 ам. дал.

Якуб Колас. NOVAYA ZYMLJA. Пасыма з крытычным артыкулам Р. Склота. ХХХII+246 бач. Цана 3 ам. дал.

Якуб Колас. SYMON MZYKA. Пасыма з крытычным артыкулам Р. Склота. ХХХII+238 бач. Цана 3 ам. дал.

Якуб Колас. U PALESKAI GLUSHY. Павесьць. 158 бач. Цана 1,50 ам. дал. Макей Вагдановіч. VNIOK. Збор твораў з крытычным артыкулам Ст. Станкевіча й Ант. Адамовіча. 2/4 бач. Цана 3 або 4 ам. дал. (залежна ад вокладкі).

Алесь Гарун. MATCHIN DAR. Збор твораў з крытычнымі артыкуламі А. Адамовіча й А. Варычускага. 268 бач. Цана 3 ам. дал.

Андрэй Марыя. ZANISKI SAMSONA SAMASUJA. Сатырычная аповесьць з крытычным артыкулам Р. Склота. 88 бач. Цана 1 ам. дал.

Люкас Калюга. NIADOLIA ZABLOZ. KIX. Аповесьць з крытычным артыкулам Ст. Станкевіча. 127 бач. Цана 1,50 ам. дал.

Власт (Вацлаў Ластоўскі). TBOORY. Апавяданні. 112 бач. Цана 1 ам. дал.

Юрка Вільбіч. PLYBE Z-PAD SBYA-TOI GARY NEMAN. Мастацкі нарыс. 94 бач. Цана 1 ам. дал.

Аляксей Кулакоўскі. DABRASIEL-ЦЫ. Аповесьць з крытычным артыкулам Ст. Станкевіча. 110 бач. Цана 1 ам. дал.

БЕЛАРУСКІЯ КАЗКІ. Зборнік народных казак і літаратурных твораў з казачынімі матывамі. 215 бач. Цана 3 або 4 ам. дал. (залежна ад вокладкі).

ЛЯ ЧУЖЫХ BERAGOУ. Альманах твораў беларускіх эмігрантскіх паэтаў і пісьменнікаў. 238 бач. Цана 3 ам. дал.

Рыгор Крушына. ВЫБРАНЫЯ TBOORY. Цана 2 ам. дал.

БАЦЬКАЎШЧЫНА. Беларуская газета палітыкі, культуры і грамадзкага жыцця.

Выдавец: Уладзімер Вортнік РЭДАГУЕ КАЛЕГІЯ

Артыкулы, падпісаныя прэзыдзічам аўтара, не заўсёды выражаныя паглядамі Рэдакцыі. Незамоўленыя рукапісы пазад не зварочваюцца. Рэдакцыя аказывае паўністкі пасылкі толькі пасылкі на паштовыя маркі або міжнароднага паштовага купону.

Да 45-ых угодкаў Рыскай ўмовы

(Заканчэнне з бач. 6)

Пасыльня і ў сабры сэкцыі ѹ госьці сабраліся на ўрачыстую акадэмію. Адкрыў яе старшыня сэкцыі. Пасыльня то, як быў праслушаны рэлігійны гімн з кружэлак, ён прачытаў даклад на тэму дня і перадаў слова. Архімандрит Гарошка меў Службу Божую і скажаў прынагоднае казаньне.

Але вернемся да самой Рыскай Умовы і да тых падзеяў, якія давалі да падзея Беларусі памік Савецкай Расеі і Польшчай. Канец 1919 году. Полякі аднак ставяцца да ятага адмойна, бо ўважаюць, што заінаваць спрыяльны час, каб зьдзесьніць свае імперыялістичныя лятучені і ўстанавіць мяжу з 1772 году. Пілсудзік дамаўлецца з Дзярэкторыятам Украінскай Народнай Рэспублікі аб супольным бакамі і ўстанаўліваеца канчатковы падзел Беларусі на «ўсходнюю» і «захаднюю». Неабходна адзначыць, што перамовы ў Рызе недапусцілі наставіць дэлегацыі БССР! Такім чынам, Рыская мяжа была творам выключна польскасавецка-расейскім, накінутым сілою і супраць волі беларускага народу. Гісторычная спрэчка паміж двума імперыялізмамі была вырашана за кошт Беларусі, беларускага народу.

Сымонава «Красуля» з сайтасу «Падыходы» ўжо зіянцы мела нейкай несамавітасцю прачынчы. Вечарам, ідучы з пашы, яна сумныя вочы маюць каровы. Прауда, у адных менш сумныя, у іншых больші. Але, калі да каровынага прыроўданага суму даходзіць яшчэ клопаты пра зутрашні дзень, дык глянеш у вочы таго карове, і... хоць ты сам сумуй.

Сымонава «Красуля» з сайтасу «Падыходы» ўжо зіянцы мела нейкай несамавітасцю прачынчы. Вечарам, ідучы з пашы, яна цягнулася ѹ самым хвасьце статку і з непакоем разважала: нешта наядобре будзе, сама ведаю. Яна прыгадала, як сёнянля на куста на вожыкі наядулася, прыгадала як бык «Ударнік» кінуў на яе тэхі позіркі, як быццам яна была не карова «Красуля», а пейкай гонар для іх, — падумала яна. И далей: «Я сумленная пэнсіянэрская карова, Пад цёмнай зоркай нарадзілася ты. Цяпер яшчэ кінуў на яе тэхі позіркі, як быццам яна наядулася, прыгадала як бык «Ударнік» кінуў на яе тэхі позіркі, як быццам яна была не карова «Красуля», а пейкай гонар для іх, — падумала яна. И далей: «Я сумленная пэнсіянэрская карова, Пад цёмнай зоркай нарадзілася ты. Цяпер яшчэ кінуў на яе тэхі позіркі, як быццам яна наядулася, прыгадала як бык «Ударнік» кінуў на яе тэхі позіркі, як быццам яна была не карова «Красуля», а пейкай гонар для іх, — падумала яна. И далей: «Я сумленная пэнсіянэрская карова, Пад цёмнай зоркай нарадзілася ты. Цяпер яшчэ кінуў на яе тэхі позіркі, як быццам яна наядулася, прыгадала як бык «Ударнік» кінуў на яе тэхі позіркі, як быццам яна была не карова «Красуля», а пейкай гонар для іх, — падумала яна. И далей: «Я сумленная пэнсіянэрская карова, Пад цёмнай зоркай нарадзілася